

دانشکده علوم اقتصادی و اداری

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد در رشته حسابداری

موضوع:

”رابطه بین افشای اطلاعات اختیاری و نسبت اعضای غیرموظف هیات مدیره“

استاد راهنما:

دکتر محمد کاشانی پور

استاد مشاور:

دکتر حسین فخاری

نگارنده:

سید مهدی پارچینی پارچین

شهریور ماه ۱۳۸۸

دانشکده علوم اقتصادی و اداری

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد در رشته حسابداری

موضوع:

”رابطه بین افشای اطلاعات اختیاری و نسبت اعضای غیرموظف هیات مدیره“

استاد راهنما:

دکتر: محمد کاشانی پور

استاد مشاور:

دکتر: حسین فخاری

اساتید داور:

دکتر محمود یحیی زاده فرد

دکتر اسفندیار ملکیان

نگارنده:

سید مهدی پارچینی پارچین

شهریور ماه ۱۳۸۸

سپاسگزاری

حضرت علی فرمودند:

«مَنْ عَلَّمَنِي حَرْفًا فَقَدْ سَيَّرَنِي عَبْدًا»

از تمامی معلمان، استادان، دوستان
در کل دوران تحصیل سپاسگزارم.

تقدیم به:

دستان گرم پدر و مهر بی پایان مادر، که همیشه مشوق راهم هستند.

و

همسرم که سختی های بسیاری را در این راه تحمل نمود.

پیشگفتار، تقدیر و تشکر

به نام خداوندی که طلوع کلام علم را با قلم آغاز نمود

"من لم يشكر المخلوق لم يشكر الخالق"

رسیدن این پژوهش به منزلگه حاضر مرا وامدار فرهیختگانی ساخت، که سالها لحظه لحظه‌ی عمر خویش را در قلم افشردند و به اندیشه‌ها حیات، به روح کمال و به جان جمال بخشیدند. در این منزلگه شایسته است از اساتید فرزانه‌ام جناب آقای دکتر محمد کاشانی پور، استاد محترم دانشگاه مازندران و جناب آقای دکتر علی رحمانی، استاد محترم دانشگاه الزهراء تشکر و قدردانی نمایم که عطش نوجویی جان مرا در پی یافتن چشمه‌های علم و دانش سیراب ساختند و بالندگی علمی خویش را وامدار آنان می‌باشم.

تشکر و قدر دانی می‌نمایم از استاد فرهیخته جناب آقای دکتر حسین فخاری که از مشاوره ارزنده‌ی ایشان در مراحل تدوین پایان نامه بهره مند گشتم. همچنین از داوران محترم جناب آقای دکتر اسفندیار ملکیان مدیر محترم گروه حسابداری و دکتر محمود یحیی زاده فرد مدیر محترم گروه مدیریت دانشگاه مازندران کمال تشکر را دارم. بزرگواری که مرا در علم و تجربه خویش شریک ساختند و با صبر و حوصله مرا یاری رساندند.

همچنین از راهنمائی‌های جناب آقای دکتر غلامرضا محفوظی که در تدوین نهایی پایان نامه مرا یار نمودند کمال تشکر را دارم. لازم می‌دانم از همکاری‌های شرکت بورس اوراق بهادار تهران به ویژه مدیریت محترم بازار، جناب آقای علی صحرائی و مدیریت محترم امور ناشران بورس، جناب آقای محسن قاسمی و رئیس اداره نظارت بر بازار سرکار خانم طوبی دهقانی تشکر نمایم. همچنین از آقایان امین زریابی، محمدرضا شاه‌نظری، کیوان شیخی، حمید علیپور، حامد موسوی که مساعدت‌های خود را از اینجانب دریغ نداشتند تشکر و قدردانی نمایم.

چکیده:

برخی تحقیقات در زمینه مساله نمایندگی به مطالعه نقش سیستم های کنترلی در رابطه با مالکان و مدیران پرداخته اند. در این تحقیق رابطه بین دو مکانیسم کنترلی، یعنی افشای اختیاری (مکانیسم کنترل خارجی) و مدیران غیرموظف (مکانیسم کنترل داخلی)، که تقلیل دهنده مشکلات نمایندگی می باشند، مورد مطالعه قرار گرفت. به همین منظور نمونه ای از شرکت های تولیدی حاضر در بورس که صورت های مالی و گزارش فعالیت هیات مدیره مربوط به ۲۹ اسفند سال ۱۳۸۵ را منتشر کرده بودند، انتخاب و در نهایت شامل ۲۳۹ شرکت گردید. افشای اختیاری توسط ۷۱ شاخص که توسط مطالعات قبلی نیز بکار رفته است با اعمال تعدیلاتی تعیین گردید. نتایج تحقیق نشان داد که مدل بکار رفته، ۲۰ درصد از تغییرات افشای اختیاری را که در حدود یافته های قبلی نیز می باشد، بازگو می کند. این در حالی است که رابطه معنی داری بین افشای اختیاری و مدیران غیرموظف یافت نشد. این مطالعه حرکتی در جهت تحقیقات آتی با محوریت افشای اختیاری است و بر موضوع شفافیت در بازار سرمایه تاکید دارد.

واژه های کلیدی:

افشای اختیاری، راهبری شرکتی، مدیران غیرموظف، مکانیسم های کنترل داخلی و خارجی.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
فصل اول - کلیات طرح تحقیق	
۲	مقدمه.....
۵	۱-۱ موضوع و مساله تحقیق.....
۸	۲-۱ سابقه موضوع تحقیق.....
۱۰	۳-۱ اهمیت و ضرورت موضوع تحقیق.....
۱۱	۴-۱ اهداف تحقیق.....
۱۱	۵-۱ چارچوب نظری تحقیق.....
۱۲	۶-۱ مدل تحلیلی تحقیق.....
۱۲	۷-۱ فرضیه های تحقیق.....
۱۳	۸-۱ روش شناسی تحقیق.....
۱۳	الف) روش تحقیق.....
۱۳	ب) دامنه پژوهش.....
۱۴	ج) روش نمونه گیری و تعیین حجم نمونه.....
۱۴	د) ابزارهای گردآوری داده ها.....
۱۴	ه) روش تجزیه و تحلیل داده ها.....
۱۵	۹-۱ محدودیت های تحقیق.....
۱۵	۱۰-۱ واژه ها و اصطلاحات.....
فصل دوم - ادبیات تحقیق	
۱۸	مقدمه.....
۱۹	۲-۱ مبانی نظری تحقیق.....
۱۹	۲-۱-۱ نظام حاکمیت (راهبری) شرکتی.....

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱۹.....	عملکرد.....
۱۹.....	پای بندی به اصول.....
۲۰.....	مسئولیت پذیری شرکت.....
۲۰.....	۱-۱-۱ تعاریف.....
۲۱.....	۲-۱-۲ چارچوب نظری حاکمیت شرکتی.....
۲۱.....	۱-۲-۱ تئوری ذینفعان.....
۲۲.....	۲-۲-۱ تئوری هزینه معاملات.....
۲۳.....	۳-۲-۱ تئوری نمایندگی.....
۲۵.....	۱-۳-۲ ساختار مالکیت.....
۲۶.....	مالکیت انفرادی.....
۲۷.....	سرمایه گذاران نهایی.....
۲۹.....	سهامدارن عمده.....
۳۱.....	۲-۳-۲ مکانیزم کنترل داخلی؛ مدیران غیر موظف.....
۳۲.....	نقش مدیران غیر موظف (غیر اجرایی) در حاکمیت شرکتی.....
۳۳.....	شواهد موافق.....
۳۴.....	شواهد مخالف.....
۳۶.....	دیدگاه متعادل.....
۳۸.....	۳-۳-۲ شفافیت (صراحت و روشنی).....
۳۹.....	شفافیت اطلاعات حسابداری.....
۴۰.....	رویکردهای مختلف برای ارزیابی کیفیت گزارشگری مالی.....
۴۰.....	نیازهای استفاده کنندگان.....

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۴۲	۲- ۱- ۲- ۳- ۴ افشای اطلاعات.....
۵۱	۲- ۱- ۲- ۳- ۵ تئوری اطلاعات نامتقارن.....
۵۵	چرا مقررات افشا لازم است؟.....
۵۷	ارائه یک معیار عملی برای سنجش منافع عمومی.....
۵۸	۲- ۱- ۲- ۳- ۶ افشای اجباری.....
۵۹	مروری بر ماهیت افشا و گزارشگری مالی.....
۵۹	هدف افشای اطلاعات مالی.....
۵۹	حجم اطلاعات.....
۵۹	نوع اطلاعات.....
۶۱	روشهای افشای اطلاعات.....
۶۱	آمریکا.....
۶۲	ایران.....
۶۸	تحقیقات در زمینه افشای الزامی.....
۶۸	بوزبی.....
۶۸	کوک.....
۶۸	ملکیان.....
۶۹	نوری فرد.....
۶۹	ملکیان، و سید آبادی.....
۶۹	۲- ۱- ۲- ۳- ۷ افشای اختیاری.....
۷۲	۲- ۲ پیشینه تحقیق.....
۷۲	ریچارد لفتویچ و راس ال واتز و جرولد زیمرمن.....
۷۳	چاؤ و ونگ برن.....

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۷۳.....	کلار کسون و دیگران.....
۷۴.....	توماس ویلیام اسکات.....
۷۴.....	بوتوسان.....
۷۵.....	شاخص های افشاسازی.....
۷۷.....	میک آدامز و محمود حسین.....
۷۸.....	برنان.....
۷۸.....	کریستوفر اف نئو.....
۷۹.....	لانگ و لاند هولم.....
۸۰.....	بوتوسان و پلاملی.....
۸۰.....	رانگا ناریان.....
۸۱.....	آکرت و دیگران.....
۸۲.....	چن و چاگی.....
۸۲.....	چترو و دیگران.....
۸۲.....	هیل.....
۸۲.....	هو و ونگ.....
۸۳.....	رونن و پری.....
۸۳.....	چاؤ و گری.....
۸۵.....	شاخصهای افشای اختیاری.....
۸۷.....	یانگ.....
۸۸.....	چن و دیگران.....
۸۹.....	کلار کسون و دیگران.....
۸۹.....	لاخال.....

<u>عنوان</u>	<u>صفحه</u>
انگ و ماک.....	۹۰
هوگز و پی.....	۹۱
لیونتیس و وتمن.....	۹۱
تشریح محتوای اطلاعاتی اقلام افشا.....	۹۲
لِ اُنْگ و هارویتر.....	۹۷
زیی و یانگ و چاؤ.....	۹۷
لگوریا.....	۹۸
آرکی و وازگوز.....	۱۰۰
کریشنا مورتی و دیگران.....	۱۰۲
شاخصهای افشای اختیاری.....	۱۰۳
دونال بیارد و دیگران.....	۱۰۵
چنگ و کُرتنی.....	۱۰۶
پیترسن و پلنبورگ.....	۱۰۷
لیو، کُرتنی و حسین.....	۱۰۸
تینایکار.....	۱۰۹
سانتلا و دیگران.....	۱۱۰
غزالی و ویتمن.....	۱۱۰
لانگ برگ و سیوارما کریشنا.....	۱۱۱
بوتلر و دیگران.....	۱۱۲
سویجس.....	۱۱۳
ماتولسی و چاؤ.....	۱۱۴
رحمان و دیگران.....	۱۱۴

۱۱۵.....پاتیلی و پرنسیپ

۱۱۶.....ایتربیس و وال های

فصل سوم - روش تحقیق

۱۱۹.....مقدمه

۱۲۰.....۱-۳ طرح مساله پژوهش

۱۲۱.....۲-۳ فرضیه تحقیق

۱۲۳.....۳-۳ گرد آوری اطلاعات

۱۲۴.....۴-۳ جامعه آماری

۱۲۴.....۵-۳ روش نمونه گیری و تعیین اندازه نمونه

۱۲۷.....۶-۳ روش تحقیق

۱۲۸.....۷-۳ سنجش متغیرهای تحقیق

۱۲۸.....۱-۷-۳ متغیر وابسته

۱۲۸.....پیشینه اطلاعاتی (BCKG)

۱۲۹.....خلاصه ای از نتایج تاریخی مهم (HIST)

۱۲۹.....اطلاعات بخش ها (SEGM)

۱۲۹.....آماره های کلیدی غیر مالی (NONF)

۱۲۹.....اطلاعات طرح ریزی شده (PROJ)

۱۳۰.....بحث و تحلیل مدیریت (MINGT)

۱۳۱.....۲-۷-۳ متغیرهای مستقل

۱۳۱.....۱-۲-۷-۳ متغیر مستقل اصلی

۱۳۱.....نسبت مدیران غیرموظف

۱۳۱.....۲-۲-۷-۳ متغیرهای مستقل کنترلی

در صد سهام تملک شده توسط سهامداران خرد (ROWNDIF)	۱۳۱
اندازه شرکت (LSAL)	۱۳۲
اهرم (LEV)	۱۳۳
سودآوری (ROI)	۱۳۳
فشار کارکنان (LABC)	۱۳۳
۳-۸ مدل آماری مورد استفاده در تحقیق	۱۳۴
۳-۸-۱ مدل رگرسیون	۱۳۴
۳-۸-۲ معادله رگرسیون چند متغیره	۱۳۵
۳-۸-۳ روش های ورود متغیرها در رگرسیون	۱۳۵
روش وارد کردن	۱۳۶
روش گام به گام	۱۳۶
روش حذف	۱۳۶
روش حذف روبه عقب متغیرهای مستقل	۱۳۶
روش انتخاب روبه جلوی متغیرهای مستقل	۱۳۶
۳-۸-۴ تحلیل همبستگی	۱۳۶
ضریب تعیین	۱۳۷
ضریب همبستگی	۱۳۷
آزمون معنی دار بودن ضریب همبستگی	۱۳۸
همبستگی جزئی	۱۴۰
آزمون دوربین - واتسون	۱۴۱
آزمون های توزیع داده ها	۱۴۲
آزمون کولمو گوروف - اسمیرنوف	۱۴۳

آزمون شاپیرو - ویلک	۱۴۳
۳-۸-۵ مدل مورد استفاده در تحقیق	۱۴۴
۳-۸-۶ آزمون فرضیه	۱۴۵

فصل چهارم - تجزیه و تحلیل اطلاعات

مقدمه	۱۴۷
۴-۱ آمار توصیفی	۱۴۸
۴-۲ آمار استنباطی - تحلیل رگرسیون	۱۴۹
۴-۲-۱ بررسی نرمال بودن	۱۵۰
۴-۲-۲ آزمون استقلال	۱۵۱
۴-۲-۳ آزمون فرضیه و نتایج آن	۱۵۱
۴-۲-۳-۱ انجام رگرسیون به روش وارد کردن (ENTER)	۱۵۲
۴-۲-۳-۲ روش انتخاب روبه جلوی متغیرهای مستقل	۱۵۴
۴-۲-۴ بررسی روابط بین متغیرهای مستقل و اجزای افشای اختیاری	۱۵۵
۴-۲-۵ بررسی رابطه بین اجزای متغیر وابسته و متغیرهای مستقل	۱۵۷
۴-۲-۵-۱ روش وارد کردن (ENTER)	۱۵۷
۴-۲-۵-۲ روش انتخاب روبه جلو	۱۵۸

فصل پنجم - نتیجه گیری و پیشنهادات

مقدمه	۱۶۱
۵-۱ نتایج حاصل از آزمون فرضیه تحقیق	۱۶۳
الف - آزمون رگرسیون چند متغیره به روش وارد کردن	۱۶۳
ب - روش رگرسیون چند متغیره به روش انتخاب رو به جلوی متغیرهای مستقل	۱۶۴
۵-۲ نتیجه گیری	۱۶۵

<u>صفحه</u>	<u>عنوان</u>
۱۶۶.....	۳-۵ پیشنهادات.....
۱۶۸.....	۴-۵ پیشنهادات برای تحقیقات آتی.....
۱۶۹.....	۵-۵ محدودیت های تحقیق.....
۱۷۱.....	پیوست شماره یک.....
۱۷۹.....	پیوست شماره دو.....
۱۸۳.....	فهرست منابع.....

فصل اول

کلیات طرح تحقیق

هرجا سخن از تصمیم گیری است، بحث اطلاعات و نحوه ی دسترسی به آن مطرح می شود. در این راستا اطلاعاتی حایز اهمیت است که مفید بوده و به موقع نیز افشا گردد و توان اثرگذاری بر تصمیم گیری های اقتصادی افراد را داشته باشد و منجر به انتخاب بهینه شود.

کمبود اطلاعات، یا وجود اطلاعات گمراه کننده^۱ باعث تصمیم گیری های اقتصادی نامطلوب، اتلاف منابع اقتصادی، اختلال در بازار سرمایه، فقر اقتصادی و کاهش سطح رفاه عمومی جامعه به خاطر عدم تخصیص بهینه منابع کمیاب خواهد شد.

از آنجائیکه سرمایه گذاران^۲ و اعتبار دهندگان^۳ دو گروه اصلی استفاده کنندگان برون سازمانی از اطلاعات حسابداری به شمار می آیند، یکی از رسالت های اصلی گزارشگری مدیریت و سیستم های حسابداری، تهیه و ارائه اطلاعات مربوط، جهت فراهم کردن مبنایی برای تصمیم گیری منطقی آنها می باشد. از سوی دیگر برای مفید واقع شدن اطلاعات مالی در تصمیم گیری گروه های مزبور، هدف های حسابداری و گزارشگری مالی ایجاب می کند که اطلاعات مربوط به گونه ای مناسب، کامل و عاری از هرگونه جانب داری بصورتی منصفانه^۴ افشا شود و دسترسی به این اطلاعات برای همگان ممکن باشد.

پس از چالشهای اخیر در خصوص خوشنامی حسابداران به دلیل بروز مشکلاتی نظیر انرون^۵، پارمالات^۶، ورلد کام^۷، ویوندی^۸، سویس ایر^۹،، تعداد زیادی از محققان در سرتاسر جهان، بطور فزاینده ای علاقه مند به مطالعه مکانیسمهای کنترلی گردیده اند. دلیل بروز چنین مشکلاتی را می توان در مشکلات مطرح شده در تئوری نمایندگی جستجو نمود. مساله نماینده - کار گزار یا "تئوری نمایندگی" تنها زمانی ظهور می کند که مالکیت از مدیریت و نظارت جدا شود. در موسساتی که توسط مالکان اداره می شوند (بنگاه فردی) چنین مساله ای به هیچ وجه وجود ندارد، به دلیل اینکه مالکان همان مدیران هستند و هدف های هر دو گروه (مدیران

¹ Miss Information.

² Investor.

³ Money Lender.

⁴ Fairness.

⁵ Enron.

⁶ Parmalat.

⁷ WorldCom.

⁸ Vivendi.

⁹ SwissAair.

و مالکان) یکسان می باشد. اما هنگامی که شرکت آنچنان بزرگ می شود که مالکانش بسیار متعدد شده و قادر به اعمال نظارت موثر بر اقدامات مدیران نیستند، مساله نماینده - کارگزار از بطن امر "نظارت و کنترل" ظهور کرده و تثبیت می گردد. بسیاری از شرکتها وقتی که به چنین نقطه ای می رسند تصمیم می گیرند شرکت سهامی خاص را به شرکت سهامی عام (که حتی الامکان سهام شرکت در بورس اوراق بهادار قابل پذیرش باشد) تبدیل نمایند. در اینجا است که مسوولیت های امانی بوجود می آید و بدین ترتیب مدیران شرکتها نسبت به سهامداران دارای مسوولیت امانی می شوند که در راستای تامین هرچه بهتر منافع آنها عمل کنند. لذا مدیران بایستی پاسخگویی عدم ایفای درست مسوولیت امانی خود باشند. [۵]

طبق تئوری نمایندگی، مکانیسم های کنترلی از جمله مدیران غیر موظف و افشای اطلاعات، هر دو قادر خواهند بود هزینه های ناشی از فاصله بین مالکیت و مدیریت را کاهش دهند. شماری از مطالعات تجربی انجام شده (برای کلی و جیمز، ۱۹۸۷؛ ویسبچ، ۱۹۸۸؛ کاسنیک، ۱۹۹۰؛ لی و دیگران، ۱۹۹۲؛ بشی و نئو، ۲۰۰۰؛ ارهاارت و دیگران، ۲۰۰۳)^{۱۰} تایید می کنند که استفاده از مدیران غیر موظف مستقل عملاً در کاهش مشکلات نمایندگی در زمینه های خاص، موثر است. چندین مطالعه تجربی دیگر نشان میدهد که افشای اطلاعات نیز در کاهش هزینه های نمایندگی موثر است، (احمد و کورتیز، ۱۹۹۹)^{۱۱}.

علی رغم اینکه شمار زیادی از تحقیقات در زمینه مکانیسم های کنترل به مطالعه پرداخته اند، تاکنون شواهد کمی درباره هر نوع رابطه علت و معلولی بین افشای اختیاری و مدیران غیرموظف بدست آمده است. بررسی چن هال^{۱۲} تحقیق و تفحص مکانیسم های کنترل را بعنوان مکانیسم های بنیادی ایجاب می کند. [۵۰] بویژه کمبود کارهای انجام شده در این زمینه در سطح جهانی و فقدان آن در کشور، وجود تحقیق تجربی در خصوص رابطه بین سطح افشای اختیاری (مکانیسم کنترل خارجی) و مدیران غیرموظف هیات مدیره (مکانیسم داخلی) را ضروری می نماید. فرض بر این است که مدیران غیرموظف در جهت تخفیف تضادهای منافع سهامداران عمده^{۱۳} - سهامداران اقلیت^{۱۴} (خرد) در جمع اعضای هیات مدیره حضور یافته اند. طبق برخی از مطالعات (برای مثال، اندرسون و ریب، ۲۰۰۳ و ۲۰۰۴؛ پارک و شین، ۲۰۰۴)^{۱۵} هرچند، در این موقعیت

¹⁰ Brickley and James; Weisbach; Kosnik; Lee et al.; Bushee and Noe; Erhardt et al.

¹¹ Ahmed and Courtis.

¹² Chenhall.

¹³ Institutional Ownership.

¹⁴ residual ownership.

¹⁵ Anderson and Reeb; Park and Shin .

سهامداران کنترلی (عمده) نقش دومینو^{۱۶} را بازی می کنند و ریسک تبانی بین آنها و مدیران غیرموظف وجود دارد، این وضعیت بطور بالقوه ممکن است منجر به تضعیف ایفای نقش مکانیسم های کنترل مذکور گردد.

در این تحقیق تلاش گردید مشکلات نمایندگی و موضوع شفافیت از طریق بررسی رابطه بین افشای اختیاری و مدیران غیرموظف بعنوان مکانیسم های کنترلی موجود در جهت کاهش تضاد نمایندگی بین سهامداران عمده و اقلیت مورد توجه قرار گیرد. این در حالی خواهد بود که برای کنترل نتایج از دیگر متغیر های مربوطه، نظیر اندازه شرکت، اهرم، سهام شناور آزاد، بازده دارایی ها و فشار کارکنان استفاده خواهد شد.

طبق تعاریف بکار رفته در تحقیقات حسابداری سهامداران عمده عبارتند از اشخاصی که حداقل ۱۰ درصد از سهام یک شرکت را در اختیار دارند. [۹۲] در این تحقیق سهامداران عمده عبارت از سهامدارانی هستند که درصد مالکیت آنها بیش از ۱ درصد باشد، بنابراین سهامدارانی که کمتر از یک درصد از سهام شرکت را در اختیار دارند جزو سهامداران خرد تلقی خواهند شد.

برای انجام آزمون تجربی، تمام شرکتهای تولیدی که تا سال مالی منتهی به ۱۳۸۵/۱۲/۲۹ و در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده اند، انتخاب و داده های مربوط به ترکیب هیات مدیره، افشای اختیاری و فشار کارکنان آنها از صورت های مالی گردآوری می گردد. سایر متغیرها نیز از طریق سیستم های موجود استخراج خواهد شد.

در فصل حاضر، طرح تحقیق شامل تعریف موضوع، اهمیت موضوع، اهداف تحقیق، فرضیه های تحقیق، قلمرو مکانی و زمانی تحقیق، روش تحقیق و مختصری از پیشینه تحقیق ارائه می گردد. در فصل دوم، مبانی نظری مربوط به موضوع تحقیق و خلاصه ای از تحقیقات انجام شده ارائه خواهد گشت. در فصل سوم، روش تحقیق، روشهای جمع آوری اطلاعات، روش های تجزیه و تحلیل اطلاعات و آزمون فرضیات بیان می گردد. در فصل چهارم، به تجزیه و تحلیل آماری اطلاعات جمع آوری شده پرداخته و نتایج آزمون فرضیه تحقیق ارائه خواهد گشت. در فصل پایانی نتایج تحقیق با نتایج بدست آمده از تحقیقات دیگر پژوهشگران مورد مقایسه قرار خواهد گرفت و پیشنهاداتی برای سازمانهای زیربط و پژوهشگران ارائه خواهد گشت.

^{۱۶} Domino Effect: اثر دومینو زمانی اتفاق می افتد که یک متغیر کوچک باعث تغییر مشابه بعدی می شود و به همین ترتیب روند تغییرات بصورت انباشته ادامه می یابد. به بیانی بهتر اثر دومینو به زنجیره ای از وقایع مرتبط به هم اشاره دارد.